

מנה בדת

לע"צ מרן רבי אהרן בן רבי
שניאור זלמן קוטלר זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 97 פרשת תולדות תשפ"ב

ראש השנה כט-לה

שינוי הדף היומי בדון קצרו

חנינא שהמקור שלא תוקעים בשבת שנאמר **שבתון זכרון תרועה** ובפסוק אחר כתוב **יום תרועה יהיה לכם**, א"כ בחול תוקעים ובשבת זה רק זכרון תרועה, ורבה דוחה שאם מדאורייתא לא תוקעים בשבת א"כ גם במקדש לא יתקעו, ועוד שזה לא מלאכה שצריך פסוק למעט, ששנו אצל שמואל שהפסוק **כל מלאכת עבודה לא תעשו** בא להוציא תקיעת שופר ורדיית הפת שזה חכמה ולא מלאכה, ורבה אומר שמדאורייתא מותר לתקוע ורבנן גזרו כדברי רבה שהכל חייבים בשופר אך לא כולם בקיאים בכך, וגזרו שמא יטול שופר בידו ויעבינו ד"א ברה"ר ללכת ללמוד אצל בקי, וזה הטעם שלא נוטלים לולב בשבת ולא קוראים מגילה בשבת.

שנו בברייתא שפעם חל ר"ה בשבת התכנסו כל הערים ליבנה, אמר רבן יוחנן בן זכאי לבני בתירה נתקע אמרו לו נדון, אמר להם נתקע ואחר כך נדון, ואחר כך כשרצו לדון אמר רבן יוחנן כבר נשמעה קרן ביבנה, ולא משיבים לאחר מעשה.

לכאורה חכמים שאמרו לר"א הם כדעת ת"ק, ויש לומר שיש נ"מ בב"ד שמתכנסים באקראי שלת"ק תוקעים, ולתנא שאמרו לו לא תוקעים אלא בקבוע.

דף ל רב הונא אומר שתוקעים עם ב"ד, ובפשטות כוונתו שתוקעים בפני ב"ד, ושלא בפניהם לא תוקעים, והקשה רבא ששנינו ועוד זאת ירושלים היתה יתירה, ואם כפשוטו יש לכתוב זאת, אלא הכוונה שבירושלים תוקעים גם יחידים וביבנה לא, אך אין זה נכון שהרי רב יצחק בר יוסף אמר שכשסיים הש"ץ לתקוע ביבנה לא יכל אדם לשמוע קול אוזנו בגלל קול תקיעת היחידים, אלא שבירושלים תקעו בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד, ואילו ביבנה תקעו רק בזמן ב"ד אף שלא בפניהם, ויש לדחות שבירושלים תקעו גם שלא בפני ב"ד, וביבנה רק בפני ב"ד, ויש ששנו את דברי רב הונא על הפסוק **ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם** שכל יחיד חייב לתקוע, ואמר רב הונא עם ב"ד, ולכאורה הכוונה בזמן ב"ד, ושלא בזמן ב"ד פטור, ורבה מקשה מברייתא שתקיעת ר"ה ויובל דוחה שבת, בגבולין איש וביתו, ואין הפשט איש ואשתו שהרי שופר זה מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, אלא הכוונה איש בביתו אפילו שלא בזמן ב"ד, ויש לדחות שהכוונה בזמן ב"ד, ורב ששת מקשה מברייתא ששוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות, אך יובל תוקעים בין בב"ד שקידשו בו החודש בין בב"ד שלא קידשו בו החודש, וכל יחיד חייב לתקוע ובר"ה לא תקעו אלא בב"ד שקדשו בו החודש ואין כל יחיד חייב לתקוע, ואין הכוונה שביובל תקעו גם יחידים ואילו בר"ה תקעו רק בב"ד, שהרי רב יצחק בר יוסף אמר שאחר שסיים הש"ץ ביבנה לתקוע לא שמע אדם קול אוזנו מקול התוקעים היחידים, אלא שביובל תקעו בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד, ובר"ה תקעו רק בזמן ב"ד, א"כ רואים שביובל תוקעים גם שלא בזמן ב"ד, ויש לדחות שביובל תקעו רק בזמן ב"ד, אך בפני ב"ד, ובר"ה רק בפני ב"ד, וכן אמר רב חייא בר גמדה בשם ר' יוסי בן שאול בשם רבי שתוקעין רק כל זמן שב"ד יושבים, ור' זירא הסתפק במקרה שנעצרו לעמוד ועדיין לא עמדו, האם צריך ב"ד יושבים, וא"כ הם עדיין יושבים, או שצריך זמן ב"ד וכאן זה כבר לא זמן ב"ד.

שנינו במשנה רואה, בא למעט יושבת בנחל, שומעת, בא למעט יושבת בראש ההר, קרובה, בא למעט היושבת חוץ לתחום, ויכולה לבא, בא למעט כשמפסיק לה נהר.

משנה במקדש נטלו לולב כל שבעת הימים, וכשחרב ביהמ"ק תיקן רבן יוחנן בן זכאי שגם במדינה נוטלים לולב ז' ימים זכר למקדש, ועוד תיקן רבן יוחנן שיום הנפת העומר אסור כולו בחדש. **גמרא** המקור שעושים זכר למקדש, הוא מהפסוק: **כי אעלה ארוכה לך וממכתך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה ומשמע שיש לדורשה.**

דף כט ר' זירא אמר למשרתו שיכוון כשהוא תוקע עבורו, ורואים שלדעתו המשמיע צריך לכוון, ולכאורה יש להוכיח ממי שעבר אחרי ביהכנ"ס או שבתו סמוך לביהכנ"ס ושמע שופר או מגילה, אם כיוון לבו יצא, ואם לא לא יצא, ויש להקשות מה מועילה כוונת השומע הרי המשמיע לא התכוון עבורו, ויש לומר שמדובר בשליח ציבור שדעתו להוציא את כל השומעים, ולכאורה יש להוכיח מהברייתא שאומרת שאם התכוון השומע ולא המשמיע או שהתכוון המשמיע ולא השומע לא יצא, עד שיתכוונו השומע והמשמיע, ולכאורה מדובר שהם שוים שהשומע שומע לעצמו וכן המשמיע וכתוב שלא יצא, ויש לומר שנחלקו בזה תנאים, ששנינו בברייתא, שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לפי דרכו, ור' יוסי אומר שזה דוקא בש"ץ אך יחיד אינו יוצא עד שיתכוון השומע והמשמיע.

משנה כתוב בפסוק **והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל**, וכי ידיו של משה עושות או שוברות את המלחמה, אלא לומדים מכאן שכשישראל מסתכלים למעלה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים הם מתגברים, ואם לא הם נופלים, וכן בפסוק **עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוח וראה אותו וחי**, וכי הנחש ממית או מחיה, אלא לומדים מכאן שכשישראל מסתכלים למעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים הם מתרפאים, ואם לא הם נימוקים. חרש שוטה וקטן לא מוציאים את הרבים ידי חובתן, והכלל הוא שמי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא רבים ידי חובתם.

גמרא הכל חייבים בתקיעת שופר כהנים לוויים וישראלים גרים ועבדים משוחררים טומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין, אך טומטום אינו מוציא אפילו את מינו ואנדרוגינוס מוציא את מינו ולא את מי שאינו מינו, חציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא אפילו את מינו. החידוש בכהנים שלא נאמר שכתוב **יום תרועה יהיה לכם** ורק מי שיש לו תקיעה יום אחד חייב, וכיון שלכהנים יש תקיעה כל יום, שכתוב **ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם**, א"כ הם לא יתחייבו בתקיעות של ר"ה, ויש לדחות שהפסוק בקרבן מדבר בחצוצרות, ובר"ה התקיעה היא בשופר, אלא יש לומר שלא נאמר שהשוו את היובל לר"ה בתקיעות וברכות, וכהנים אינם במצוות היובל, ששנינו שכהנים ולויים מוכרים וגואלים לעולם, א"כ יהיו פטורים גם במצוות ר"ה, קמ"ל שחייבים.

רב הונא אומר שחציו עבד וחציו בן חורין מוציא את עצמו, אמר לו ר"נ שכמו שאינו מוציא אחרים שצד עבדות שלו אינו מוציא צד בן חורין, א"כ גם לא יוציא את עצמו שצד עבדות שלו לא יוציא את הצד בן חורין שלו, וכן שנו בברייתא שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא אף את עצמו.

אהבה בן ר' זירא אומר שכל הברכות אף שיצא בהם יכול להוציא אחרים, אך ברכת הלחם והיין אם לא יצא מוציא, ואם יצא אינו מוציא **עמוד ב** ורבה הסתפק בברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש אם יכול להוציא גם אם יצא, כיון שהם חובה, או שהברכה עצמה אינה חובה, ויש להוכיח מדברי רב אשי שכשהיה אצל רב פפי היה מקדש להם, וכשהגיע האריס מהשדה קידש לו שוב. **לא יברך לאורחים** על פרוסה אם אינו אוכל עמם, אך יכול להוציא את בניו ובני ביתו כדי לחנכם במצוות, ובהלל ומגילה אף אם יצא מוציא.

פרק יום טוב

משנה כשחל ר"ה בשבת תוקעים רק במקדש, וכשחרב ביהמ"ק תיקן רבן יוחנן בן זכאי שיתקעו בכל מקום שיש בו ב"ד, ור"א אומר שרבן יוחנן תיקן רק ביבנה, אמרו לו שהוא תיקן בכל מקום שיש בו ב"ד, ועוד היתה ירושלים יתירה על יבנה שבירושלים תוקעים בכל עיר הרואה ושומעת וקרובה ויכולה לבא, אך ביבנה תוקעים רק בב"ד. **גמרא** ר' לוי בר לחמא אמר בשם רב חמא בר

סיבת התקנה לאסור כל יום העומר, שכשיבנה המקדש יאמרו הרי שנה שעברה אכלנו חדש בבוקר עכשיו גם נאכל חדש, אך באמת כשאין עומר האיר מזרח מתיר, וכשיש עומר רק העומר מתיר, ולכאורה אם נבנה ביהמ"ק בט"ז ניסן א"כ כבר התיר האיר מזרח, ואם נבנה בט"ו מותר כבר בחצות, ששנינו במנחות שהרחוקים מותרים מחצות והלאה שבי"ד לא מתעצלים בו, ויש לומר שמדובר שנבנה בט"ו סמוך לשקיעה או בלילה, **עמוד ב** ר"נ בר יצחק אומר שרבן יוחנן סבר כר' יהודה שכל יום ט"ז אסור, שכתוב **עד עצם היום הזה** עד עיצומו של יום, ועד הוא בכלל, ולכאורה רבן יוחנן חלק על ר' יהודה ששנינו במשנה שאחר הורבן תיקן רבן יוחנן שיום הנפת העומר אסור כולו, ואמר ר' יהודה שהוא אסור מהתורה שכתוב **עד עצם היום הזה**, ויש לומר שר' יהודה טעה ברבן יוחנן וחשב שאסר מדרבנן, אך באמת רבן יוחנן אסר מהתורה ומה שכתוב התקין הכוונה שהוא דרש והתקין.

משנה בתחילה קיבלו עדות החודש כל היום ופעם שהו העדים מלבא והיה קלקול ללויים בשיר, ותיקנו שיקבלו עדים רק עד זמן המנחה, ואם באו אח"כ נהגו אותו היום קדושה וגם למחרת ואחר החורבן תיקן רבן יוחנן בן זכאי שיקבלו עדים כל היום. **גמרא** בבבלי הסבירו שהקלקול היה שלא אמרו כלל שירה, ור' זירא אמר שאמרו שירה של חול בתמיד של ערב, אמר ר' זירא לאהבה בנו שישנה לבני בבל שתיקנו שיקבלו עדות בזמן שיש שהות להקריב תמידין ומוספין ונסכיהם ולומר שירה ללא שיבוש, וזה מובן אם אמרו שירה אחרת אך אם לא אמרו כלל אינו שיבוש, ויש לדחות שאם לא אומרים הוא שיבוש גדול יותר, ורב אחא בר רב הונא מקשה ששנינו בברייתא שבר"ה הקריבו תמיד של שחר כרגיל, ובמוסף אומר **הרנינו לאלוקים עוזנו הריעו לאלוקי יעקב**, ובמנחה אומר **קול ה' יחיל מדבר**, וכשחל ר"ה ביום ה' שממילא השירה היא **הרנינו** לא אמרו בשחרית **הרנינו**, שלא לכפלו, אלא אומר **הסירותי מסבל שכמו**, ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר **הרנינו** למרות שכופל את הפרק, ומוכח שמספק אמרו שירה של חול, ולכן כתוב שכפלו אותו, אך אם לא אמרו כלל מדוע כתוב כופלו,

דף לא ויש לומר שכשחל ביום ה' כן אמרו מכיון שהוא שירת היום. **ר' יהודה אמר** בשם ר"ע שביום ראשון אמרו **לה' הארץ ומלואה, ע"ש שה' קנה והקנה** והוא שליט בעולמו, בשני אמרו **גדול ה' ומהולל מאד**, שחילק מעשיו ומלך עליהם, בשלישי אמרו **אלוקים נצב בעדת קל**, שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו, ברביעי אמרו **קל נקמות ה'** שברא חמה ולבנה ועתיד להפרע מעובדיהם, בחמישי אמרו **הרנינו לאלוקים עוזנו** שברא עופות ודגים לשבח לשמו, בששי אמרו **ה' מלך גאות לבש**, שגמר מלאכתו ומלך עליהם, בשבת אמרו **מזמור שיר ליום השבת**, ליום שכולו שבת, ולר' נחמיה בשבת אמרו **מזמור שיר ליום השבת ע"ש** ששבת, ונחלקו בדברי רב קטינא שאמר שהעולם קיים ו' אלפי שנה, והוא חרב רק יום אחד שכתוב **ונשגב ה' לבדו ביום ההוא**, ולאביי ב' אלפים הוא חרב שכתוב **יחינו מיומיום**, ור' נחמיה סבר כאביי ולכן אמרו ליום השבת ע"ש השביתה.

לרב ענן, במוסף אמרו פרשת האזינו בחלוקה של הזי"ו לך, ואמר רב חנן בר רבא שכך מחלקים גם בביהכנ"ס, ור' יוחנן אומר שבמנחה של שבת אמרו אז ישיר ומי כמוך ואז ישיר של הבאר, והסתפקו אם אומרים כולם כל שבת, או שאומרים בשבת אחד מהם, ויש להוכיח שר' יוסי אמר עד שהראשונה אמרה אחת במנחה חזרו ב' א"כ כל שבת אמרו אחד.

ר' יוחנן אומר שהשכינה גלתה י' מסעות ולומדים מפסוקים, וכן סנהדרין גלתה י' גלויות מגמרא, השכינה גלתה מכפורת לכרוב, שכתוב **ודברתי אתך מעל הכפורת** וכתוב **וירכב על כרוב ויעוף**, ומכרוב למפתן, שכתוב **וכבוד אלוקי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית**, וממפתן לחצר, שכתוב **וימלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד ה'**, ומחצר למזבח, שכתוב **ראיתי את ה' נצב על המזבח**, וממזבח לגג, שכתוב **טוב לשבת על פינת גג**, ומגג לחומה, שכתוב **הנה ה' נצב על חומת אנך**, ומחומה לעיר, שכתוב **קול ה' לעיר יקרא**, ומעיר להר, שכתוב **ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמוד על ההר אשר מקדם לעיר**, ומהר למדבר, שכתוב

טוב שבת בארץ מדבר, וממדבר עלתה וישבה במקומה, שכתוב **אלך אשובה אל מקומי**, ור' יוחנן אמר שהשכינה התעכבה במדבר ו' חדשים שיחזרו ישראל בתשובה ולא חזרו, ואמרה תיפח עצמן שכתוב **ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם ותקותם מפח נפש**, וסנהדרין גלתה כנגדה, מלשכת הגזית לחנות, ומחנות לירושלים, ומירושלים ליבנה, **עמוד ב** ומיבנה לאושא, ומאושא ליבנה, ומיבנה לאושא, ומאושא לשפרעם, ומשפרעם לבית שערים, ומבית שערים לציפורי, ומציפורי לטבריה שהיתה עמוקה מכולם שכתוב **ושפלת מארץ תדברי**, ר"א אומר שגלו ו' גלויות שכתוב **כי השח יושבי מרום קריה נשגבה ישפילנה ישפילה עד ארץ יגיענה עד עפר**, ור' יוחנן אומר שעתידים להגאל מטבריה שכתוב **התנערי מעפר קומי שבי**.

משנה ר' יהושע בן קרחה אומר שרבן יוחנן תיקן שאף שראש ב"ד בכל מקום העדים ילכו למקום הועד. **גמרא** אשה אחת הוזמנה לדין לפני אמימר בנהרדעא, וכשהלך למחוזא לא הלכה אחריו, ושלח לה שמתא, אמר לו רב אשי ששנינו שא"צ ללכת אחר ראש ב"ד, אמר אמימר שרק בעדות החודש לא הצריכו שלא ימנעו מלבא, אך בעדות הלואה עבד לוה לאיש מלוה.

אחת מט' התקנות של ריב"ז שכהנים לא יעלו לדוכן בסנדליהם, ו' תקנות בפרק זה וא' בפרק א', ועוד שכתוב שגר שמתגייר בזמן הזה צריך להפריש רובע לקינו, ור"ש בן אלעזר אמר שריב"ז ביטל את זה מפני התקלה, ותקנה הט', לרב פפא כרם רבעי ששנינו שיש להעלותו לירושלים מהלך יום לכל צד, והתחום הוא אילת בדרום, ועקרבת בצפון, לוד מהמערב, וירדן במזרח, ואמר ר' יוחנן שהסיבה היא שיעטרו את ירושלים בפירות, ולר"א היה כרם רבעי בצד כפר טבי ורצה להפקירו לעניים לפטור מרבעי, ואמרו תלמידיו כבר נמנו חבריך והתירוהו, וחבריך זה ריב"ז, ולר"נ בר יצחק התקנה הט' היא לשון של זהורית, שבתחלה קשרו לשון של זהורית בפתח אולם מבחוקן, ושמחו כשהלבין והיו עצובים כשלא הלבין, ואז תיקן ריב"ז שיקשרו אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו של שעיר המשתלח, ור"נ בר יצחק לא הסביר כרב פפא שלא מסתבר שתלמידו ר"א יקרא לריב"ז חבריך, ורב פפא סבר שלא ראוי לתלמידים לומר לר"א על רבו, 'רבך אמר', ורב פפא לא למד כר"נ שבימי ריב"ז לא היה לשון של זהורית, כי הוא חי ק"כ שנה, מ' שנה עסק בפרקמטיא, מ' שנה למד, ומ' שנה לימד, ובכל מ' שנה קודם חורבן לא הלבין לשון של זהורית, וריב"ז תיקן תקנות אחר החורבן, א"כ הוא לא תיקן קודם מ' שנה לחורבן, ויש לומר שבמ' שנה שלמד לפני רבו אמר דבר והסכים לו רבו וקבעו בשמו.

דף לב משנה לר' יוחנן בן נורי סדר הברכות בר"ה אבות גבורות וכולל מלכויות בקדושת ה' ולא תוקע ותוקע בקדושת היום, ואומר זכרונות ותוקע, ואומר שופרות ותוקע, ומסיים בעבודה והודאה וברכת כהנים, ור"ע אמר שאם לא תוקע למלכויות למה מזכירים, אלא אומר אבות גבורות וקדושת ה' וכולל מלכויות עם קדושת היום ותוקע, ואומר זכרונות ותוקע, ואומר שופרות ותוקע, ומסיים בעבודה והודאה וברכת כהנים. **גמרא** יש להקשות מה טען ר"ע למה הוא מזכיר הרי התורה אמרה להזכיר, ויש לומר שר"ע טען שיאמר רק ט' פסוקים כיוון שמלכויות השתנה שלא תוקעים.

שנו בברייתא שברכת אבות לומדים מהבו לה' בני אלים, וגבורות מהבו לה' כבוד ועוז, קדושות לומדים מהבו לה' כבוד שמו השתחוות לה' בהדרת קדש, ור"א אומר שאומרים מלכויות זכרונות ושופרות ולמדו מהפסוק **שבתון זכרון תרועה מקרא קודש**, שבתון זה קדושת היום, זכרון זה זכרונות, תרועה זה שופרות, מקרא קדש, קדשהו בעשיית מלאכה, ור"ע אמר שלא כתוב שבתון שבות שהפסוק פותח בו, אלא **משבתון** לומדים שיקדשהו בעשיית מלאכה, זכרון זה זכרונות, תרועה זה שופרות, מקרא קדש זה קדושת היום ומלכויות לומדים כדברי רבי שכתוב **אני ה' אלוקיכם** זה מלכות, ור' יוסי בר יהודה אומר שלומדים מהיו לכם לזכרון לפני אלוקיכם, וכתוב **אני ה' אלוקיכם** ללמד שכל מקום שאומרים זכרונות אומרים עמם מלכויות, ולרבי קדושת היום אומרים עם המלכויות, שבכל מועד אומרים קדושת היום בכרחה רביעית, ולרשב"ג אומרה עם הזכרונות כמו שבכל מועד אומרים קדושת היום באמצע, ופעם

משקדשו ב"ד את החדש באושא ר' יוחנן בן ברוקא ירד לתיבה ועשה כר' יוחנן בן נורי, אמר לו רשב"ג שלא עשו כך ביבנה, וביום השני ירד ר' חנינא בן ר' יוסי הגלילי ועשה כר"ע, ואמר רשב"ג שכך עשו ביבנה, ואמנם ר"ע סבר שאומרים מלכויות עם קדושת ה', ורשב"ג אמר שאומרים אותה בברכה אמצעית, יש לומר שרשב"ג אמר שכך עשו לענין תקיעה במלכויות, יש להקשות שכתוב שביום השני ירד ר' חנינא א"כ יוצא שעיברו את אלול ור' חנינא בר כהנא אמר שמימות עזרא לא עיברו את אלול, רב חסדא מבאר ששני הכוונה לשנה הבאה.

משנה אין אומרים פחות מ' פסוקים מלכויות ו' של זכרונות ו' של שופרות, ולר' יוחנן בן נורי מספיק שאומר ג' ג' מכולם **גמרא** ר' לוי אמר שלומדים ' פסוקי מלכויות כנגד ' הילולים שאמר דוד בתהילים ואמנם יש הרבה הילולים, אך הכוונה ל' הילולים בפרק הללוהו בתקע שופר, ולרב יוסף זה כנגד ' דיברות שנאמרו למשה, ולר' יוחנן כנגד ' מאמרות של בריאת העולם, ואמנם יש ט' ויאמר, אך יש לומר שהמילה בראשית גם נחשבת מאמר, שכתוב בדבר ה' **שמים נעשו**.

הסתפקו בדעת ר' יוחנן בן נורי אם כוונתו שיאמר ג' פסוקים מתורה וג' מנביאים וג' מכתובים ונחלקו בפסוק אחד, או שמספיק א' מתורה וא' מנביאים וא' מכתובים, ויש להוכיח ממה ששינונו שלא פותחים מ' מלכויות ' זכרונות ו' שופרות ואם אמר ז' מכולם יצא כנגד ז' רקיעים, ולר' יוחנן בן נורי לא יפחות מז' ואם אמר ג' מכולם יצא, כנגד תורה נביאים וכתובים, או כנגד כהנים לויים וישראלים, ושמואל אמר שהלכה כר' יוחנן בן נורי.

משנה לא מזכירים פסוקים של פורענות, מתחיל בתורה ומשלים בנביא ולר' יוסי אם השלים בתורה יצא. **עמוד ב** **גמרא** פורענות של מלכויות, כגון חי אני נאום ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה **אמלוח עליכם**, ואף שר"ג אמר שהלואי שה' יכעס ככעס הזה ויפדה אותנו אך כיון שזה נאמר בכעס אין להזכיר כעס בר"ה, זכרון של פורענות כגון ויזכור כי בשר המה, שופר כגון **תקעו שופר בגבעה**, יכול לומר פורענות של עובדי כוכבים, מלכות כגון ה' מלך ירגזו עמים, וכן ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו, זכרון כגון זכור ה' לבני אדם, שופר כגון ה' אלוקים בשופר יתקע והלך בסערות תימן, וכתוב ה' צבקות יגן עליהם,

לא מזכירים זכרון של יחיד אפילו של טובה, כגון זכרני ה' ברצון עמך או זכרה לי אלוקי לטובה, לר' יוסי פקדונות הם כזכרונות, כגון וה' פקד את שרה וכן פקד פקדתי אתכם, ולר' יהודה הם לא כזכרונות, ולכאורה פקדון של שרה הוא של יחיד וגם לר' יוסי לא יחשב, ויש לומר שכיוון שבאו רבים ממנה זה נחשב כזכרון של רבים.

הפסוק שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' עוזו וגבור ה' גבור מלחמה, וכן הפסוק שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבקות הוא מלך הכבוד סלה, לר' יוסי הפסוק הראשון נחשב ב' מלכויות והשני ג' מלכויות, ולר' יהודה הראשון א' והשני ב' שמי הוא זה אינו נחשב.

לר' יוסי הפסוק זמרו אלוקים זמרו זמרו למלכינו זמרו כי מלך כן הארץ אלוקים, נחשב ב' מלכויות, ולר' יהודה הוא נחשב אחד, ולכו"ע הפסוק מלך אלוקים על גוים אלוקים ישב על כסא קדשו נחשב לאחד. לר' יוסי פסוק של זכרון שיש תרועה עמו אומרו עם הזכרונות ועם השופרות, כגון שבתון זכרון תרועה מקרא קדש, ולר' יהודה אומרו רק עם הזכרונות, וכן מלכות עם תרועה כגון ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו, לר' יוסי אומר עם המלכויות ועם השופרות ולר' יהודה רק עם המלכויות, לר' יוסי תרועה שמוזכרת לבדה אומר עם השופרות, ולר' יהודה לא אומרה.

שינונו במשנה שלר' יוסי אם השלים בתורה יצא, ומשמע שלכתחילה לא יסיים בתורה אך ישנה ברייתא שהמשלים בתורה הרי זה משובת, ויש לבאר במשנה משלים בתורה, אך קשה שאם השלים משמע רק בדיעבד, וצריך לומר שחסר במשנה וכתוב

מתחיל בתורה ומסיים בנביא, ולר' יוסי משלים בתורה ואם השלים בנביא יצא, וכן אמר ר"א בר' יוסי שהותיקין השלימו בתורה. **לכאורה** בתורה יש פסוקים רבים של זכרונות ושופרות, אך מלכויות יש רק ג' ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו, וכן ויהי בישורון מלך, וכן ה' ימלוח לעולם ועד, וצריך 'י, ויש לומר כדברי הברייתא שלר' יוסי מונין שמע ישראל למלכויות, ולר' יהודה אינו מלכות, וכן וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים אין עוד, לר' יוסי הוא מלכות ולר' יהודה לא, וכן אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו לר' יוסי הוא מלכות ולר' יהודה אינו מלכות.

משנה העובר לפני התיבה השני תוקע ולא הראשון וביום של הלל, הראשון קורא. **גמרא** אם נאמר שהשני תוקע שאז יש ברוב עם הדרת מלך א"כ גם הלל יקרא השני, אלא הלל אומר הראשון משום זריזים, א"כ גם תקיעת שופר יעשו בראשון, ור' יוחנן אומר שזה אחר גזירת המלכות. **במשנה** שינונו שבשעת הלל הראשון קורא ומשמע שבר"ה אין הלל, ור' אבהו אומר שמלאכי השרת אמרו להקב"ה מדוע לא אומרים שירה בר"ה ויוה"כ, אמר להם יתכן שמלך יושב על כסא דין וספרי חיים ומתים פתוחים לפניו וישראל יאמרו שירה. **משנה** לא מעבירים את התחום להבאת שופר ולא מפקחים עליו את הגל ולא עולים עבורו באילן, ולא רוכבים על בהמה ולא שטים על המים ולא חותכים אותו אפילו בחיתוך שהוא רק שבות, ולא בחיתוך של איסור לאו, אך יכול לתת בתוכו מים או יין, ולא מעכבים תינוקות מלתקוע אך מתעסקים עמם עד שילמדו, ומתעסק לא יצא וכן השומע ממתעסק לא יצא. **גמרא** הבאת שופר לא דוחה יו"ט, כי שופר הוא עשה ואינו דוחה יו"ט שהוא עשה ולא תעשה. **המשנה** אומרת שלא עוברים עבורו איסור דרבנן ומסיימת באיסור דאורייתא, ולכאורה זה ק"ו, ויש לומר שהמשנה נקטה בדרך של זו ואין צריך לומר זו. **דף** לג חיתוך של שבות הוא במגל, ובסכין הוא איסור לאו, ולכאורה הוא ק"ו שאם אסור שבות ק"ו לאו, ויש לומר שנקטו בדרך של זו וא"צ לומר זו. **המשנה** אומרת שנותן לתוכו מים או יין, ומשמע שלא יתן בו מי רגלים כדעת אבא שאול שמותר לצחצחו במים או יין אך לא במי רגלים מפני הכבוד. **לא מעכבים** תינוקות מלתקוע, ומשמע ששנים מעכבים, ויש ברייתא שלא מעכבים קטנים ולא נשים, ואומר אביי שזה מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי ור"ש, שכתוב דבר אל בני ישראל ולר' יהודה בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל, ולר' יוסי ור"ש נשים סומכות רשות. **ר"א** אומר שמתעסקים עם תינוקות שילמדו אף בשבת, וכן כתוב בברייתא שמתעסקים עמם עד שילמדו אפילו בשבת ולא מעכבים אותם מלתקוע בשבת וק"ו ביו"ט, ולכאורה ברישא יש לדייק שמתעסקים עמם והיינו שאומרים להם תיקעו, והברייתא מסיימת שלא מעכבים משמע שלא אומרים להם לתקוע לכתחילה, **עמוד ב** ויש לומר שבהגיע לחינוך אומרים תקעו ובלא הגיע לחינוך לא מעכבים. **מתעסק לא יצא** ומשמע שתוקע לשיר יצא ולכאורה זה ראייה לרבא שתוקע לשיר יצא, ויש לדחות שיתכן שתוקע לשיר כלול במתעסק. **שומע ממתעסק** לא יצא, ויש לדייק שהשומע ממשמיע לעצמו יצא, ולכאורה קשה מדוע אמר ר' זירא למשרתו שיכוון כשהוא תוקע לו, ויש לדחות שכתבו בסיפא מתעסק אגב הרישא. **משנה** סדר התקיעות ג' של ג' ג', שיעור תקיעה כג' תרועות, ותרועה כג' יבבות אם תקע בראשונה ובשניה משך כב' נחשב לו אחד, מי שברך ברכות ואח"כ הגיע לידו שופר תוקע ומריע ותוקע ג' פעמים, וכמו שש"ץ חייב כך כל יחיד ויחיד חייב, ולר"ג הש"ץ מוציא רבים ידי חובתם. **גמרא** יש ברייתא ששיעור תקיעה כתרועה, ואביי מבאר שהתנא של המשנה החשיב את התקיעות ואת התרועות של כל הבבות, והתנא של הברייתא מנה רק תקיעות ותרועות של בבא אחת, ויש ברייתא ששיעור תרועה כג' שברים, ואומר אביי שזה לא כהתנא במשנה, וזה תלוי בפסוק יום תרועה

יהיה לכם, והתרגום הוא יום יבבא, וכתוב בעד החלון נשקפה ותיבב
אם סיסרא ונחלקו אם יבבה הוא כגניחה או כיללה.

שנו בכרייתא מנין שתוקעים בשופר שכתוב והעברת שופר תרועה,
וזה נאמר ביובל, ור"ה לומדים מהפסוק **בחדש השביעי ובא ללמד**
שכל תקיעות של החדש השביעי יהיו שוות, ולומדים פשוטה
לפניה שכתוב **והעברת שופר תרועה,** ופשוטה לאחריה לומדים
מתעבירו שופר ור"ה לומדים מהפסוק בחדש השביעי,

דף לד ובא לומר שכל תרועות של חדש שביעי שוות, ולומדים של
ג' ג' שכתוב והעברת שופר תרועה, שבתון זכרון תרועה, יום תרועה
יהיה לכם, וכולם שייכים ביובל ובר"ה, שכתוב שביעי שביעי
ללמוד גזירה שווה, א"כ יש כאן ג' שהן ט' ושיעור תקיעה כתרועה
ושיעור תרועה כג' שברים, ויש להקשות שהברייתא לומדת
בתחילה מהיקש ומסיימת בגזירה שווה, ויש לפרש שהברייתא
אומרת שלולא הגזירה שוה היינו לומדים בהיקש, ולמסקנא שיש
גזרה שווה אין צורך ללמוד מהיקש, ויש ברייתא שלומדת
מהתקיעות במדבר שכתוב **ותקעתם תרועה,** שהתקיעה לבדה
והתרועה לבדה, ואין לומר ששניהם הם אחד שהרי כתוב בהמשך
ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו, ולומדים פשוטה לפניה
שכתוב **תקעתם תרועה,** ופשוטה לאחריה לומדים מהפסוק **תרועה**
יתקעו, ור' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה אומר שאין צורך ללמוד
משם אלא מהפסוק **ותקעתם תרועה שנית,** ובא לומר שכל מקום
שנאמר תרועה יש תקיעה אחריה, ולומדים ר"ה בגזירה שוה תרועה
תרועה, ונאמר ג' תרועות בר"ה, **שבתון זכרון תרועה, יום תרועה,**
והעברת שופר תרועה, ולכל אחת ב' תקיעות א"כ יש ג' תרועות ור'
תקיעות, ב' תרועות מן התורה ואחת מדברי סופרים, **שבתון זכרון**
תרועה והעברת שופר תרועה הם מהתורה ויום תרועה יהיה לכם בא
לתלמודו ללמוד גזירה שווה, ולר' יונתן, אחת מהתורה וב' מדברי
סופרים **והעברת שופר תרועה** הוא מהתורה **שבתון זכרון תרועה**
יום תרועה, בא לתלמודו, שמיים תרועה ממעטים לילה, ולתנא
הראשון לומדים למעט לילה מביום הכיפורים, ומה שלא לומדים
משם שיש פשוטה לפניה ולאחריה שמוהעברת לומדים כדברי רב
מתנה שלוקחים אותו דרך העברתו, ולא לומדים מתעבירו שיתכן
שיעבירונו רק ביד, ור' יונתן לומד את דינו של רב מתנה ממה
שהתורה שינתה בלשון תעבירו, ושלא מעבירם ביד הוא לומד
עברה עברה ממה, שכתוב כאן **והעברת,** ובמשה כתוב **ויצו משה**
ויעבירו קול במחנה, ושם היה בקול וכן כאן הוא בקול, ולתנא
שלומד ממדבר אין ללמוד שגם כאן יהיה חצוצרות שלומדים
מהפסוק **תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגינו,** והחג שהחדש
מתכסה בו הוא ר"ה, והפסוק אומר **שופר.**

ר' אבהו תיקן בקיסרי שיתקעו תקיעה ג' שברים ותרועה ותקיעה,
ויש להקשות שממה נפשך אם תרועה הוא יללה יעשה תקיעה
תרועה ותקיעה ואם הוא גניחה יעשה תקיעה ג' שברים ותקיעה,
ויש לומר שהוא הסתפק בתרועה אם היא גניחה או יללה, ורב
עזירא שואל שאם זה יללה א"כ הג' שברים מפסיק בין התקיעה
לתרועה, ויש לומר שעושה אח"כ תקיעה תרועה תקיעה, ורבינא
שואל שאולי זה גניחה וא"כ יש הפסק בין השברים לתקיעה, וצריך
לומר שתוקע אח"כ תקיעה שברים תקיעה, אך לפ"ז מספיק תר"ת
ותר"ת והוא עשה גם גניחה וגם יללה, ויש לומר שהוא הסתפק
שמה תרועה היא גניחה ויללה, ואין לומר שיעשה גם להיפך תקיעה
תרועה ג' שברים ותקיעה, כי מן הסתם כשקורה דבר רע קודם
גונחים ואח"כ מיללים.

עמוד ב ר' יוחנן אומר שאם שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא,
וכן שנינו בכרייתא והברייתא מוסיפה שאם שמע מט' בני אדם יחד
לא יצא, ואם שמע תקיעה מזה ותרועה מזה יצא, ואף בסירוגין
ואפילו כל היום, ולכאורה קשה ממה שר' יוחנן אמר בשם ר"ש בן
יהוצדק שבהלל ומגילה אם שהה לגמור כולה לא יוצא, ויש לומר
שר' יוחנן עצמו חלק על ר"ש בן יהוצדק, ולכאורה יש להוכיח
שגם הוא סבר כך, שר' אבהו הלך אחריו וקרא קר"ש ושתק
כשהגיעו למבואות מטונפות, ואחר שעברו ר' אבהו שאל את ר'
יוחנן אם יסיים, אמר לו ר' יוחנן שאם הוא שהה כדי לגמור את
כולה יחזור שוב, וצריך לומר שר' יוחנן אמר שהוא עצמו סובר

שא"צ לחזור בהפסק, אך לשיטתך שצריך לחזור אם שהית לגמור
את כולה תחזור.

שנו בכרייתא שתקיעות וברכות של תעניות לא מעכבות זו את זו,
אך של ר"ה ור"ה מעכבות זו את זו ומבאר רבה שאמר הקב"ה
שיאמרו מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, וכן זכרונות שיעלה
זכרוכם לפני לטובה, ובמה בשופר.

שנינו במשנה שניתן לתקוע אחר הברכות ומשמע שלכתחילה יתקע
על סדר הברכות, כשרב פפא בר שמואל התפלל הוא אמר למשרתו
שכשיסמן לו יתקע, ורבא סובר שרק בחבר עיר נאמר תקיעות על
סדר ברכות, וכן שנינו בכרייתא ששומע התקיעות על הסדר ובסדר
הברכות ודוקא בחבר עיר אך לא בחבר עיר ישמע אותם כסדר, אך
לא בסדר ברכות, יחיד שלא תקע חבירו תוקע לו אך יחיד שלא
בירך לא יברכו עבורו, ויש מצוה בתקיעה יותר מהברכות שאם יש
ב' עיירות ובאחת תוקעים ובשניה מברכים ילך למקום שתוקעים
ולא למקום שמברכים, ולכאורה זה פשיטא שהרי הברכות הם רק
מדרבנן, יש לומר שגם באופן שהוא רק מסתפק שיהיה שם תקיעות
ילך לשם, ולא ישאר במקום שיש ודאי ברכות.

ר"ג סבר שש"ץ מוציא ואמרו לו לדברך למה ציבור מתפללים,
אמר ר"ג כדי שהש"ץ יסדר את תפלתו, אמר ר"ג לדבריהם מדוע
יורד לפני התיבה אמרו לו כדי להוציא את שאינו בקי, אמר ר"ג
שכמו שהוא מוציא את מי שאינו בקי כך מוציא את הבקי, רבה בר
בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שחכמים הודו לר"ג, ולרב הם חולקים
עדיין, ורב חיאי בר רבה בר נחמני אמר שמועה זו לפני רב דימי בר
חיננא, והוא אמר לו שרב סבר שהם עדיין חולקים, ולכאורה ר' חנה
ציפורה אמר בשם ר' יוחנן שהלכה כר"ג וא"כ מוכח שהם
חולקים,

דף לה כשעלה ר' אבא מהים פירש את דברי ר' יוחנן שבברכות של
ר"ה ויה"כ חכמים הודו לר"ג, אך הם חלקו עליו בכל השנה, אך
ר' חנה אמר שר' יוחנן אמר שהלכה כר"ג בברכות של ר"ה ויה"כ,
ור"ג בר יצחק אמר שר"מ הודה לר"ג אך חכמים נחלקו ששנינו
בכרייתא שר"מ סבר שבברכות של ר"ה ויה"כ ש"ץ מוציא,
ולחכמים כמו שש"ץ חייב כך כל יחיד חייב, ולכאורה אם נאמר
שבר"ה ויה"כ ש"ץ יוציא כיוון שהפסוקים מרובים, והרי רב
חננאל אמר בשם רב שאם אמר ובתורתך כתוב לאמר אינו צריך
יותר, ויש לומר שהברכות ארוכות ומטעות.

בתחילה הבינו בדברי רב חננאל שרק ביחיד יוצא וציבור לא, אך
רבי"ל אמר שבין ביחיד ובין בציבור אם אמר ובתורתך כתוב לאמר
יצא.

ר"א אמר שלעולם יסדר תפלתו קודם התפלה ור' אבא אמר
שמסתבר דברי ר"א בר"ה ויה"כ ושאר מועדים, אך בשאר השנה
אין צורך להסדיר תפלתו, ורב יהודה הסדיר תפלתו כל פעם
שהתפלל, בגלל שהיה מתפלל אחת לל' יום שהיה חוזר על
תלמודו, וא"כ זה דומה למועדים.

רב אחא בר עזירא אומר בשם ר"ש חסידא, שר"ג פטר אפילו עם
שבשדות, ומשמע שק"ו אלו שכאן ואינם שומעים יצאו, אך קשה
שרק עם שבשדות פטורים שהם אנוסים ולא אלו שכאן ואינם
שומעים כמו שאמר אבא בר בנימין בר חייא שעם שאחורי כהנים
אינם בכלל ברכתם, אלא רבין אמר בשם ר' יעקב בר אידי בשם
ר"ש חסידא שר"ג פטר רק עם שבשדות כיון שהם אנוסים
במלאכתם אך הוא לא פטר את מי שבעיר.

ת. ר. ש. ל. ב. ע.